

Віктор Михайлович Шевчук
Кафедра криміналістики
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Харків, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ІННОВАТИКИ

Анотація. *Стаття присвячена проблемі формування понятійного апарату криміналістичної інноватики як нового наукового напрямку у криміналістиці. Досліджуються методологічні проблеми розроблення та формування категорій та понять розглядуваної наукової концепції. Обґрунтовується, що рівень сформованості та обґрунтованості будь-якої наукової теорії, у тому числі і криміналістичної інноватики, визначається ступенем і рівнем розробленості її теоретико-методологічних засад та категоріально-понятійного апарату цієї теорії, зокрема, таких понять, як криміналістична інновація, інноваційний криміналістичний продукт, їх функції, класифікації, стадії інноваційного процесу та ін. Проведено аналіз наукових підходів до розуміння основних категорій розглядуваної наукової концепції, якими є інноваційний криміналістичний продукт та криміналістична інновація. Запропоновано їх визначення, виокремлено суттєві ознаки та властивості, проаналізовано співвідношення цих понять. Аналізується загальний і універсальний діалектичний метод сходження від абстрактного до конкретного і від конкретного до абстрактного, розглядається їх роль у формуванні понятійного апарату криміналістичної інноватики. Зазначається, що методологічним підґрунтям розроблення і впровадження інноваційних криміналістичних продуктів та застосування криміналістичних інновацій у правозастосовній діяльності виступають також діяльнісний, системно-структурний і технологічний підходи, використання яких є перспективним у дослідженні як основних понять криміналістичної інноватики, так і для розроблення цієї криміналістичної теорії. Сформульовано пропозиції та авторське бачення щодо вирішення окремих дискусійних питань, пов'язаних із інноваціями у криміналістиці та правозастосовній практиці. Обґрунтовується, що комплексний підхід у розробленні та формуванні основних понять та категорій криміналістичної інноватики є методологічним фундаментом для подальших досліджень цієї проблематики, який визначає перспективні напрямки розвитку криміналістичної науки.*

Ключові слова: новітні тенденції, всесвітній науково-технічний прогрес, правозастосовна діяльність, протидія злочинності, технологізація.

Viktor M. Shevchuk
Department of Criminalistics
Yaroslav Mudryi National Law University
Kharkiv, Ukraine

METHODOLOGICAL PROBLEMS OF THE CONCEPTUAL FRAMEWORK DEVELOPMENT FOR INNOVATION STUDIES IN FORENSIC SCIENCE

Abstract. *The paper investigates the development issues associated with the conceptual framework of the innovation studies in forensic science as a new research area in forensic science. The author studies the methodological problems of developing and grouping categories and concepts of the subject matter. It is substantiated that the level of development and validity of any scientific theory, including the innovation studies in forensic science, is determined according to the degree and level of development of its theoretical and methodological principles and the framework of categories and concepts of this theory. In particular, this refers to such concepts as forensic innovation, innovative forensic product, their functions, classifications, stages of the innovation process, etc. The study analyses the scientific approaches to understanding the basic categories of the matter under consideration, which are innovative forensic product and forensic innovation. The author offers their definitions, describes essential features and properties, and analyses the correlation of these concepts. Furthermore, the author analyses the general and universal dialectical method of rising from the abstract to the concrete and from the concrete to the abstract, including their role in the development of the conceptual framework of innovation studies in forensic science. The study notes that the methodological framework for the development and implementation of innovative forensic products and the application of forensic innovations in law enforcement also includes activity-based, system-structural, and technological approaches, the use of which is promising both in the study of basic concepts of innovation studies in forensic science and in the development of this forensic theory. The author articulates proposals and individual insights in the solution of particular debating points associated with innovations in forensic science and law enforcement practice. The study substantiates that a comprehensive approach to the development of basic concepts and categories of innovation studies in forensic science constitutes a methodological foundation for further research on this subject, which determines the promising areas for the development of forensic science.*

Keywords: emerging tendencies, global scientific and technological progress, law enforcement, crime prevention, technologisation.

ВСТУП

У реаліях сьогодення загострення соціально-економічних та політичних проблем у суспільстві, поряд із новітніми тенденціями всесвітнього науково-технічного прогресу, призвели до змін кількісних та якісних показників злочинності, а також появи нових негативних проявів в її динаміці та структурі. Такі обставини поставили перед криміналістикою нові завдання, які пов'язанні із «соціальним замовленням» практики, спрямовані на активний пошук дієвих засобів, прийомів та методів протидії сучасним викликам злочинності. У зв'язку із цим, створення та запровадження інноваційних криміналістичних

продуктів у правозастосовну діяльність, як зазначається у спеціальній літературі (Т. В. Авер'янова, Г. К. Авдєєва, В. А. Журавель, В. Ю. Шепітько та ін.) [1; 2], є одним із пріоритетних завдань криміналістики на сучасному етапі та нагальною потребою практики.

Для успішного вирішення цього та інших завдань криміналістика інтегрує та синтезує у собі сучасні досягнення науки і техніки [3; 4]. Як зауважує В. Ю. Шепітько, у сучасних умовах формування криміналістичних знань цей процес є залежним від науково-технічного прогресу людського співтовариства. Розвиток криміналістики, її тенденції зумовлені впливом світових інформаційних потоків, інтеграцією знань про можливості протидії злочинності за допомогою науково-технічних досягнень сучасного суспільства. Інформатизація соціального середовища призвела фактично до «технологізації» криміналістики, розроблення та впровадження інформаційних, цифрових, телекомунікаційних та інших технологій. Враховуючи наведене, нині відбуваються докорінні зміни та запроваджуються інноваційні підходи й у криміналістичному забезпеченні органів правопорядку [5].

У таких сучасних реаліях, на наш погляд, криміналістика повина активізувати свою прогностичну функцію та науково-методично забезпечити процес кримінального провадження криміналістичними рекомендаціями щодо ефективного застосування сучасних інноваційних технологій у досудовому розслідуванні та судовому розгляді. Очевидно, що лише при комплексному підході та у такій єдності й взаємозв'язку виникаючих і вирішуваних завдань, максимально повно можна забезпечити планування та реалізацію інноваційного процесу, який передбачає створення, впровадження та застосування інновацій. Крім цього, без іноваційних технологій та новітніх засобів вирішення організаційних, правових, науково-технічних проблем розробки і впровадження в практику криміналістичних методів, засобів і рекомендацій, таке забезпечення діяльності органів правопорядку не буде відповідати вимогам ефективності [6]. У зв'язку із цим, критичного наукового переосмислення, а в окремих випадках певного перегляду, потребує ціла низка наукознавчих проблем криміналістики, які пов'язанні із дослідженням інноваційних засад криміналістичної науки та практики розроблення та впровадження криміналістичних інновацій у діяльність органів правопорядку з метою підвищення ефективності їх роботи.

У цьому плані особливої значимості набувають дослідження методологічних проблем формування понятійного апарату криміналістичної інноватики як нової наукової концепції. Вирішення такого завдання передбачає необхідність проведення аналізу наукових підходів до розуміння основних категорій досліджуваної наукової концепції, таких як інноваційний криміналістичний продукт та криміналістична інновація і, базуючись на методологічних засадах, зумовлює потребу у розробленні та формулюванні цих понять, виокремлення їх суттєвих ознак, властивостей та їх співвідношення. Такий комплексний підхід є мето-

логічним фундаментом для подальших досліджень цієї проблематики, який визначає перспективні напрямки наукових пошуків у криміналістиці.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Для дослідження методологічних проблем формування понятійного апарату криміналістичної інноватики, розроблення й формування основних категорій цієї наукової концепції було використано комплекс наукових методів та практики їх застосування. Так, у процесі дослідження були застосовані філософські підходи, загальнонаукові та спеціально-наукові методи наукового пізнання, а також наукові положення загальної теорії криміналістики, за допомогою яких були проаналізовані різні підходи науковців до тлумачення поняття «інноваційний продукт» у криміналістиці, а також феномену «криміналістична інновація», висвітлені їхні переваги та недоліки. Разом із тим, вивчення та аналіз спеціальної літератури свідчить про те, що у криміналістиці по-різному розуміють інноваційні криміналістичні продукти та криміналістичні інновації, інколи пропонуються різні «псевдоінновації», які мають сумнівний характер й не відповідають вимогам, ані інноваційним криміналістичним продуктам, ані криміналістичним інноваціям. У зв'язку з цим, важливим завданням нині постає проблема розроблення та уніфікації категоріально-понятійного апарату криміналістики у цій царині знань.

Знайшли своє застосування діалектичний метод, який використовується на всіх етапах дослідження з метою з'ясування сутності таких криміналістичних категорій, як інноваційний криміналістичний продукт та криміналістична інновація, виокремлення їх ознак та властивостей, визначення їх взаємозв'язків, взаємообумовленості, взаємного впливу та їх співвідношення. Для розроблення та формування основних понять цієї наукової концепції застосовувався загальний і універсальний діалектичний метод сходження від абстрактного до конкретного і від конкретного до абстрактного, розглядається їх роль у формуванні таких криміналістичних категорій і понять.

Формально-логічний метод застосовувався для аналізу відповідних понять та категорій, формулювання висновків і рекомендацій стосовно методологічних засад формування понять та категорій криміналістичної інноватики та використання їх у криміналістиці та правозастосовній практиці. Широкого застосування у дослідженні отримали категорії і прийоми формальної логіки: поняття, визначення, доказ і спростування, судження, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення тощо. Для дослідження використовувалися й інші традиційні для криміналістики та юриспруденції методи.

Завдяки методу аналізу та синтезу було зроблено висновок, що при розробленні та формуванні основних понять та категорій криміналістичної інноватики має застосовуватися комплексний підхід, який включає систему загальнонаукових та спеціально-наукових методів наукового пізнання, а також наукові поло-

ження загальної теорії криміналістики. Врахування таких положень та різних аспектів при формуванні наукового розуміння основних понять криміналістичної інноватики мають також базуватися на системно-структурному, технологічному, діяльністному, функціональному підходах, які є методологічним фундаментом для створення передумов формування окремої криміналістичної теорії [7].

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

2.1. Дискусійні проблеми методології формування понятійного апарату криміналістичної інноватики

У криміналістичній доктрині та практиці протидії злочинності проблеми розроблення, впровадження та застосування інновацій у практичній діяльності завжди були та залишаються одним із пріоритетних завдань криміналістики. Разом з тим, у сучасних реаліях у цій царині знань існує низка дискусійних проблем стосовно дослідження інноваційних продуктів у криміналістиці та проблем їх запровадження у практику слідчої, судової та експертної діяльності. Окремого поглибленого вивчення, критичного аналізу та подальших наукових розробок потребують методологічні проблеми розроблення, формування та уніфікації категоріально-понятійного апарату криміналістичної інноватики як одного із доволі нових наукових напрямків у криміналістиці, що формується.

Криміналістична інноватика є досить широким, комплексним поняттям, яке, з одного боку, включає сукупність інноваційних криміналістичних засобів та прийомів їх застосування для збирання, дослідження, оцінки та використання доказів, і діяльність суб'єктів доказування щодо створення належних умов для ефективного використання зазначених засобів у правозастосовній практиці, а з іншого – систему наукових положень, які вивчають закономірності такої інноваційної діяльності (включаючи і вплив злочинної діяльності), результати якої спрямовані на вирішення практичних завдань щодо застосування криміналістичних інновацій в діяльності органів правопорядку. Як вбачається, криміналістичну інноватику слід розглядати як науковий напрямок, а також як специфічну діяльність уповноважених законом суб'єктів.

Як новий науковий напрямок у криміналістиці, криміналістична інноватика містить систему теоретичних і практичних знань про криміналістичні інновації, їх ознаки, види, роль та призначення, етапність розроблення, впровадження та застосування, особливості функціонування, зв'язки і відносини між суб'єктами таких інновацій (розробниками та споживачами), засновану на дослідженні закономірностей розроблення, впровадження, реалізації та застосування таких інновацій, їх відображення у джерелах інформації, які слугують основою створення інноваційних засобів, прийомів і методів збирання, дослідження, оцінки та використання доказів з метою забезпечення оптимізації, підвищення якості та результативності правозастосовної практики і вирішення криміналістичних завдань [8].

Як відомо, будь-яка наукова теорія може бути визнана як така, лише коли не тільки концептуально сформовані й обґрунтовані її теоретичні підвалини, а й розроблено її категоріально-понятійний апарат [9]. Тому для формування криміналістичної інноватики як окремої криміналістичної теорії важливим є розроблення понять та категорій цієї теорії, зокрема, таких як криміналістична інновація, інноваційний криміналістичний продукт, їх функції, класифікація, стадії інноваційного процесу, чинники, що обумовлюють розроблення та використання певного різновиду таких інновацій та інноваційних продуктів тощо. Як вбачається, основними категоріями досліджуваної теорії є поняття «інноваційний криміналістичний продукт» та «криміналістична інновація».

У теорії криміналістики і правозастосовній практиці питання щодо поняття інноваційного криміналістичного продукту та криміналістичної інновації, їх ознак залишається дискусійним. Попри це, є очевидним, що переважна більшість вчених-криміналістів (Т. В. Авер'янова, Г. К. Авдєєва, М. І. Долженко, М. В. Жижина, В. А. Журавель, Н. Б. Нечаєва, В. Ю. Шепітько та ін.), які досліджували цю проблему, визначають поняття інновації як кінцевий результат інноваційної діяльності, що набув та отримав втілення у вигляді *інноваційного продукту* (нового або вдосконаленого) або нового підходу до технологічного процесу, рішень, організації, надання послуг, засобів вирішення завдань, які використовуються у практичній діяльності та спрямовані на оптимізацію і підвищення ефективності такої діяльності. Як правило, такі інновації пов'язуються зі створенням нового або вдосконаленого інноваційного продукту у криміналістиці та впровадженням його у правозастосовну діяльність. При цьому такий продукт розглядається як у вузькому, так і в широкому розумінні.

У вузькому розумінні – це матеріальний новий продукт у криміналістиці у вигляді розроблених та запропонованих у практику *нових сучасних технічних засобів, приладів, апаратури, інструментів, технологій*, які є результатами науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок і метою запровадження яких є оптимізація розслідування та профілактики кримінальних правопорушень, підвищення якості та ефективності слідчої діяльності, суттєве зменшення помилок, сил та затрат. У такому випадку інноваційний продукт є *матеріалізованим результатом* інноваційної діяльності у вигляді розробленого та створеного нового уречевленого (упредметненого, матеріалізованого) об'єкта (продукту), використання якого у майбутньому буде спрямоване на вирішення окремих криміналістичних завдань, підвищення ефективності правозастосовної діяльності. При цьому формою такого розробленого та запропонованого нововведення виступає матеріалізований, упредметнений продукт, до якого можуть бути віднесені *новітні техніко-криміналістичні засоби, прилади, апаратура, інструменти* та ін., тобто матеріалізовані об'єкти. Як бачимо, у та-

кому випадку спостерігається уречевленість (упредметненість) розробленого та запропонованого продукту, результат створення якого втілений у конкретному матеріальному носії у вигляді нової матеріалізованої продукції або предметної субстанції, втілений у формі продукції (продукту) або технології.

У широкому розумінні інноваційний продукт у криміналістиці – це сукупність матеріалізованих та нематеріалізованих нових сучасних методів, прийомів, засобів, продукції, технологій, операцій, рішень, послуг та ін., які розроблені, запропоновані, а також *впроваджені і застосовуються на практиці* кваліфікованими спеціальними суб'єктами, і спрямовані на ефективне вирішення криміналістичних завдань, забезпечення підвищення якості та результативності правозастосовної діяльності. При цьому до нематеріалізованих інноваційних продуктів у криміналістиці слід відносити нові або удосконалені *послуги, рішення* (технічні, тактичні, методичні, організаційні), новітні підходи до *організації роботи* суб'єктів такої діяльності (слідчої, судової, експертної та ін.), які є результатом розроблених та запроваджених у практику розробок як дослідно-конструкторських, так і науково-дослідних, у тому числі й криміналістичних. Як вбачається, поряд із матеріалізованими об'єктами (засобами) з'являються ще й нематеріалізовані, неуречевлені об'єкти, зокрема такі як послуги, рішення та ін., які можуть бути новими (новоствореними, або новозастосованими, або вдосконаленими). Практичне застосування таких продуктів здійснюється спеціальними суб'єктами (слідчий, експерт, суддя та ін.), що забезпечує кваліфікованість та ефективність їх використання.

Формулювання визначення та суттєвих ознак поняття інноваційного криміналістичного продукту передбачає проведення аналізу сутності такого поняття із врахуванням його тлумачення в теорії інноватики, криміналістичній науці та його законодавче визначення у вітчизняному законодавстві. У тлумачному словнику сучасної української мови продукт – це предмет, що є матеріальним результатом людської праці, діяльності; наслідок, витвір, результат чого-небудь; речовина, яку одержують або яка утворюється хімічним чи іншим шляхом із іншої речовини; речовина, яка служить матеріалом для виготовлення або вироблення чого-небудь [10]. У теорії інноватики [11] інноваційний продукт – це науково-дослідна або дослідно-конструкторська розробка нової технології чи продукції з виготовленням експериментального зразка або дослідної партії. При цьому під інновацією розуміється кінцевий результат інноваційної діяльності, втілений у вигляді нової чи удосконаленої продукції (послуги, техніки, технології, організації виробництва) нового або вдосконаленого технологічного процесу, призначений для практичного використання у певній сфері діяльності з метою отримання прибутку, задоволення потреб та досягнення корисного ефекту [12].

Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність»¹, інноваційний продукт є результатом науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, встановленим у ст. 14 цього Закону². Слід підкреслити, що за законодавчим підходом, об'єктом інноваційного продукту можуть бути лише технологія або продукція. Ні послуги, ні організаційно-технічні рішення не включені до складу зазначеного поняття. Як бачимо, у вітчизняному законодавстві, поряд із інновацією, виділяється ще й інший об'єкт інноваційної діяльності – інноваційний продукт, який *фактично є проміжним об'єктом між новим рішенням, ідеєю та результатом від її впровадження* – власне інновацією. Інноваційний продукт створюється та існує на стадії дослідно-конструкторських робіт, оскільки виникає в результаті проведення комплексу науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт для з'ясування, створення умов і надання необхідної форми для втілення ідеї, доведення розробки до впровадження [13]. Як зазначає Ю. Є. Атаманова, поняття «інновація» за українським законодавством не має прив'язки ні до об'єктів інтелектуальної власності, ні до результатів науково-дослідних робіт, що дозволяє вельми широко тлумачити поняття «інновації». До того ж, на відміну від багатьох наукових визначень інновацій, законодавча дефініція прямо не пов'язує їх з упровадженням, використанням та комерціалізацією новостворених інтелектуальних об'єктів, хоча її побудовано таким чином, що інноваціями фактично визнається кінцевий результат запровадження або реалізації нових розробок, ідей (продукція, послуги, технологія, організаційно-технічні рішення) [14]. Вбачається, що недосконалість у визначенні поняття «інновація» та «інноваційний продукт» суттєво ускладнює процес створення та запровадження інноваційних криміналістичних продуктів у практику.

Особливе та методологічне значення у дослідженні розглядуваного поняття, на нашу думку, набувають різні підходи до розуміння «криміналістичного продукту» серед науковців-криміналістів. Так, В. О. Образцов зауважує, що поняття криміналістичного продукту є родовим по відношенню до двох видів об'єктів: криміналістичного наукового продукту та криміналістичного практичного продукту [15]. Перший вид є результатом науково-дослідної діяльності в криміналістиці, який адресований слідчим, прокурорам, експертам, а також іншим дослідникам, особам, які викладають та вивчають криміналістику, у розрахунку на його використання ними у своїй науковій, навчально-педагогічній або практичній кримінально-процесуальній діяльності. Другий вид – це безпо-

¹ Закон України № 5460-VI «Про інноваційну діяльність» від 5 грудня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 19.03.2020).

Law of Ukraine No. 5460-VI “On Innovation Activity”. (2012, December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

² Там же, 2012.

Ibidem, 2012.

середнє застосування та реалізація практичними працівниками рекомендацій, засобів та методик у слідчій діяльності [15; 16]. Тому криміналістичний продукт розглядається у двох аспектах: теоретичному і практичному. Такої ж позиції дотримується О. Ю. Дрозд, на думку якого криміналістичний продукт – це сукупність усіх розробок, конструкцій, програм, технологій, які є *продукцією криміналістичної науки, орієнтованою на досягнення практичних завдань* [17]. У свою чергу М. Т. Койлибаєв і З. Р. Ділбарханова застосовують термін «продукт криміналістичної науки» [18].

З огляду на викладене, слід враховувати, що криміналістичний продукт можна розглядати як: 1) результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, який є продуктом криміналістичної науки, результатом науково-дослідної діяльності у криміналістиці; 2) сукупність нових наукових рекомендацій, засобів, технологій, прийомів, методик, які походять від криміналістичної науки (нові засоби); 3) результат комплексного процесу розроблення, запропонування і запровадження суб'єктами-розробниками (науковці та ін.) та використання нових продуктів у криміналістиці та практиці суб'єктами-споживачами (слідчі, детективи, судді, експерти та ін.), тобто як результат створення інноваційного криміналістичного продукту.

Певний науковий інтерес та методологічне значення набуває вивчення та аналіз запропонованих науковцями підходів у криміналістиці щодо розуміння поняття інноваційного криміналістичного продукту. Так, Н. В. Жижина, досліджуючи сутність таких інноваційних продуктів зазначає, що застосування їх у слідчій та судовій практиці має відповідати таким умовам: 1) використання інноваційного продукту на практиці має бути допустимим, при цьому не можуть порушуватися права та законні інтереси громадян, моральні, етичні норми; 2) при застосуванні необхідно забезпечити збереження джерел доказової інформації та недопущення спотворень фіксованої інформації; 3) науковість та надійність таких продуктів, тобто сам продукт має базуватися на наукових даних, пройти апробацію, а у необхідних випадках – сертифікацію та бути рекомендованими до практичного використання; 4) кваліфікованість застосування таких продуктів, яка повинна здійснюватися відповідними спеціальними суб'єктами (слідчим, суддею, експертом, оперативними працівниками); 4) безпечність та ефективність застосування криміналістичних інноваційних продуктів; 5) необхідним є обов'язкове відображення умов, порядку і результатів застосування таких продуктів у процесуальних документах (протоколах дій) та ін. [19].

У свою чергу М. І. Долженко та Д. К. Таряник, досліджуючи цю криміналістичну категорію, зазначають, що результатом інноваційної криміналістичної діяльності є створення інноваційного продукту. Крім цього, така інноваційна діяльність тісно пов'язана із інноваційним процесом створення, впровадження та застосування такого продукту на практиці. На думку авторів, інноваційний продукт у криміналістичній науці повинен відповідати наступним ознаками:

актуальність, ефективність, практичність, значимість, доцільність, законність [20]. Цікаві судження щодо розуміння інноваційного криміналістичного продукту та інновації висловлені Н. Б. Нечаєвою [21], на думку якої, інновацією у криміналістиці слід вважати *впровадження* такого *компонента*, який відрізняється від використовованого раніше принципами дії, інтелектуально-технологічними параметрами, методами організації і управління, в цілях підвищення сукупного потенціалу ефективності розслідування злочинів [22]. Мова йде про створення інноваційних криміналістичних продуктів у широкому розумінні, як зазначає автор, саме «такого компонента», при якому таке криміналістичне нововведення, на думку автора, має мати певні властивості: бути значущим і здатним служити цілям кримінального переслідування; відповідати вимогам закону; бути своєчасним та зручним у використанні [22].

Аналіз наукових підходів до розуміння сутності досліджуваних категорій свідчить про те, що розроблення та формулювання таких понять обов'язково має передбачати врахування методологічних засад цього процесу, серед яких, на наш погляд, основними положеннями є такі:

Будь-яка наука або наукова теорія може бути визнана як така, лише коли не тільки концептуально сформовані й обґрунтовані її теоретичні підвалини, а й розроблено її категоріально-понятійний апарат, який відображає її предметний зміст. У своїй єдності поняття й категорії утворюють категоріально-понятійний апарат будь-якої науки або окремої теорії. Це у повній мірі стосується й криміналістичної інноватики.

Формулювання понять та категорій науки або теорії передбачає певну процедуру та систему методів наукового пізнання. Сутність цієї процедури знаходить своє вираження у *формалізації знань* стосовно окремих явищ, предметів та об'єктів, яка полягає в абстрагуванні або відволіканні від несуттєвих, нетипових рис і властивостей таких явищ, у виявленні та фіксуванні закономірностей розвитку й у встановленні *найсуттєвіших загальних (типових) ознак*, за якими вони відрізняються від інших.

Загальним та універсальним методом формування понять виступає *діалектичний метод наукового пізнання*, який включає необхідні етапи *сходження від абстрактного до конкретного*, і далі – *від конкретного до абстрактного*. У такому процесі слід враховувати роль логіко-гносеологічних процедур «абстракція-ідеалізація», і «абстракція-ототожнення» і категорії «конкретне» у формуванні категорій та понять досліджуваної наукової концепції [23; 24]. Даний процес стосується також й розроблення і формування понятійного апарату криміналістичної інноватики.

Формування нових понять та категорій у криміналістиці має враховувати наукові розробки розглядуваної проблематики та вимоги до криміналістичних категорій та понять [25; 26], оскільки вони, як наукові абстракції, є результатом пізнавальної діяльності, мають відбивати в узагальненому вигляді сутнісні

сторони й закономірні зв'язки досліджуваного явища, її об'єктів, фактів, подій, тобто суттєві ознаки досліджуваного поняття. Вищевикладені положення є методологічним фундаментом таких досліджень.

2.2. Проблеми розроблення та формування основних понять криміналістичної інноватики

Проаналізувавши наукові підходи до розуміння сутності досліджуваних категорій криміналістичної інноватики та з'ясувавши основні методологічні принципи їх розроблення, можна перейти до формування понять «інноваційний криміналістичний продукт» та «криміналістична інновація», їх ознак. Багато-варіантність ознак інноваційного криміналістичного продукту, різні їх інтерпретація зумовлюють потребу їх класифікації передусім за ступенем значущості. Беручи до уваги зазначені критерії, вважаємо за доцільне поділяти ознаки на суттєві та несуттєві. *Суттєвими* є ті ознаки, що знаходять своє відбиття у визначенні поняття інноваційного криміналістичного продукту. *Несуттєві* ознаки, хоча і не входять до змісту такого поняття, однак апріорні знання щодо них обумовлюють сутність цієї криміналістичної категорії.

На наш погляд, до суттєвих ознак інноваційного криміналістичного продукту можна віднести такі: 1) науково-технічна *новизна* такого продукту, який може бути новоствореними, або новозастосованими, або вдосконаленими, тому така ознака передусім пов'язана із створенням та виникненням нових властивостей інноваційного продукту, поліпшенням його параметрів та можливостей; 2) такий інноваційний продукт є *розробленим та запропонованим для практичного використання*, але поки що він не запроваджений та не використовується на практиці і втілений він у вигляді нової матеріалізованої продукції (продукту) або технології; 3) він розробляється, *створюється та існує на стадії науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт*, оскільки виникає в результаті їх проведення для з'ясування, створення умов та надання необхідної форми для втілення ідеї та доведення розробки до впровадження; 4) такий інноваційний продукт, у порівнянні із застосовуваною вже інновацією, *фактично займає проміжне місце (є проміжним об'єктом) між новою запропонованою ідеєю, рішенням (новація), та результатом від її впровадження*, тобто використовуваною вже на практиці криміналістичною інновацією; 5) *затребуваність на практиці та здатність задовольняти запити та потреби практики* і окремих суб'єктів їх застосування; 6) *спрямованість такого продукту на вирішення криміналістичних та інших завдань* у тій чи іншій сфері діяльності або завдань по окремих питаннях чи ситуаціях розслідування, судового розгляду та правозастосування; 7) *розроблення та запропонування для практичного використання* криміналістичних інноваційних продуктів розраховується на їх подальше застосування спеціальними суб'єктами (слідчим, детективом, прокурором, суддею, експертом та ін.), які мають бути кваліфіко-

вано підготовленими та усвідомлювати перспективи їх застосування; 8) чітка орієнтованість такого інноваційного продукту на *стійкий позитивний ефект* у процесі його подальшого (можливого) застосування, зокрема, таким ефектом може бути підвищення якості та результативності правозастосовної діяльності, її оптимізація або вирішення окремих криміналістичних завдань тощо.

Таким чином, на нашу думку, *інноваційний криміналістичний продукт* – це розроблена та запропонована для запровадження у практику нова продукція (продукти) або технології, що є результатом науково-дослідних або дослідно-конструкторських розробок, які розраховуються на їх подальше застосування кваліфікованими спеціальними суб'єктами і спрямовані на вирішення криміналістичних завдань та забезпечення оптимізації, підвищення якості та результативності правозастосовної діяльності.

У цьому плані правильно зазначається у літературі, що до інноваційних криміналістичних продуктів необхідно відносити розробки у галузі криміналістичної техніки, тактики та методики розслідування злочинів, а саме: нові або вже існуючі та адаптовані до потреб слідчої практики техніко-криміналістичні засоби, сучасні інформаційні технології, електронні бази знань, методи фіксації, аналізу та оцінки доказової інформації, нові тактичні прийоми, їх комплекси, тактичні комбінації та операції, алгоритми першочергових слідчих (розшукових) дій та перевірки типових слідчих версій, методики розслідування нових видів злочинів та ін. [27; 28]. Вбачається, що такий підхід є обґрунтованим і може бути методологічним фундаментом для подальших криміналістичних досліджень цієї проблематики [29].

З'ясування змістовного розуміння поняття «інноваційний криміналістичний продукт» дає можливість перейти до дослідження такого феномену, як «криміналістична інновація». Очевидно, що пізнання сутності цієї криміналістичної категорії передбачає вивчення та дослідження властивостей та ознак цього поняття. При цьому під властивостями слід розуміти якість, що являє собою відмінну особливість предмета або явища [30]. До властивостей криміналістичної інновації, на нашу думку, можна віднести такі: інноваційність (новизна), упредмеченість, суб'єктність, цілеспрямованість, затребуваність, практична застосованість, ефективність. Усі названі властивості у повній мірі відносяться й до криміналістичних інноваційних продуктів, крім однієї – практичної застосовності – оскільки можна говорити лише про практичну спрямованість такого продукту. Це означає, що він є розробленим та запропонованим для практичного використання, але поки що він не запроваджений та не використовується на практиці. Крім цього, важливо враховувати, що інноваційні криміналістичні продукти втілені лише у вигляді нової матеріалізованої продукції (продукту) або технології; при цьому нематеріалізовані об'єкти (ні послуги, ні організаційно-технічні рішення і т.д.) не включаються до складу поняття цього продукту та його розуміння [31; 32].

На нашу думку, основними суттєвими ознаками криміналістичної інновації є такі: 1) *новизна* розроблених, запропонованих та впроваджених у практику продуктів (продукції), технологій, послуг, рішень проявляється у тому, що вони пов'язані із створенням та виникненням нових властивостей, які значно поліпшують його параметри та характеристики, тому вони є новоствореними, або новозастосованими, або вдосконаленими; 2) *розроблені, запропоновані та впроваджені у практику* новітні техніко-, тактико-, методико-криміналістичні засоби (інноваційні криміналістичні засоби) є *затребуваними і застосовуються* у постійному режимі у практичній діяльності, вони втілені у вигляді нової продукції (продукту), технології, послуги, рішення; 3) розроблені, запропоновані та впроваджені у практику новітні техніко-, тактико-, методико-криміналістичні засоби є *результатом науково-дослідних або дослідно-конструкторських розробок, затребуваними та застосовуваними на практиці, формами реалізації (застосування)* таких інноваційних криміналістичних засобів виступають нова продукція (продукти), технології, послуги, рішення; 4) застосування таких інновацій *здійснюється спеціальними суб'єктами* (слідчим, суддею та ін.), що забезпечує кваліфікованість та ефективність використання розроблених та впроваджених у практику інноваційних засобів; 5) *спрямованість* інноваційних засобів на ефективне вирішення криміналістичних завдань, забезпечення оптимізації, підвищення якості та результативності правозастосовної практики і подальшого інноваційного розвитку криміналістики.

Таким чином, *криміналістична інновація* – це розроблені, впроваджені та застосовані на практиці новітні техніко-, тактико-, методико-криміналістичні засоби, що є результатом науково-дослідних або дослідно-конструкторських розробок, втілених у вигляді нового продукту (продукції), технології, послуги, рішення, які застосовуються кваліфікованими спеціальними суб'єктами у практичній діяльності і спрямовані на ефективне вирішення криміналістичних завдань, забезпечення оптимізації, підвищення якості та результативності правозастосовної практики і подальшого інноваційного розвитку криміналістичної науки.

З огляду на викладене, важливим напрямком удосконалення понятійного апарату досліджуваної теорії є уточнення та уніфікація термінів, оскільки інновації у криміналістиці позначаються по-різному: «інноваційні засоби», «інновації у криміналістиці», «інноваційні технології», «інноваційний криміналістичний продукт», «інновації у методиці розслідування злочинів», «інновації у криміналістичній тактиці». Вбачається, що така термінологічна розбіжність пов'язана з етапом формування концепції інновацій, становленням цієї категорії криміналістики, але вона негативно впливає як на їх дослідження, так і на практику їх застосування. Вважаємо, що найбільш вдалим, оптимальним для позначення процесу розроблення, впровадження та застосування інновацій в правозастосовній практиці, які відповідають вищевказаним ознакам, слід ви-

знати усталений термін «криміналістична інновація», тим самим підкреслюючи її спрямованість на вирішення завдань криміналістики, отримання ефекту їх практичного застосування та виконання ними функціонального призначення – забезпечення оптимізації, підвищення якості та результативності слідчої, судової та експертної діяльності.

ВИСНОВКИ

Таким чином, одним із перспективних напрямків наукових розробок у сучасній криміналістиці є дослідження проблем криміналістичної інноватики як доволі нової наукової концепції, яка формується. Для подальшого її дослідження важливим є розроблення категоріально-понятійного апарату цієї теорії, зокрема, таких понять та категорій як криміналістична інновація, інноваційний криміналістичний продукт, їх функцій, класифікацій, стадій інноваційного процесу та ін.

Основними категоріями досліджуваної теорії є поняття «інноваційний криміналістичний продукт» та «криміналістична інновація». Аналіз сутності цих понять дає підстави стверджувати, що інноваційний криміналістичний продукт і криміналістична інновація є окремими різновидами засобів криміналістичної інноватики. *По-перше*, вони є відносно новими, специфічними діяльністними категоріями, що розкривають функціональну сторону інноваційних засобів криміналістики, які застосовуються кваліфікованими суб'єктами (слідчим, судею, експертом та ін.) і є суб'єктами-споживачами таких інновацій, і з іншої сторони – це процес розроблення, пропонування та запровадження інноваційних продуктів, який здійснюється суб'єктами-розробниками (науковці, новатори та ін.) у вигляді результатів науково-дослідних або дослідно-конструкторських розробок. *По-друге*, криміналістичний інноваційний продукт та криміналістичну інновацію слід розглядати не як конкуруючі між собою криміналістичні категорії, а навпаки, як доповнюючі один одного, що в сукупності створюють єдиний, найбільш ефективний механізм отримання та збору доказової інформації, забезпечення оптимізації, підвищення якості та ефективності правозастосування та вирішення криміналістичних завдань. Проте, кожна із зазначених категорій мають притаманні лише їм свої властивості, суттєві ознаки, зміст, роль та призначення і власні завдання у процесі їх застосування на практиці.

Успішне вирішення практичних завдань криміналістичної інноватики передбачає розроблення та формування категоріально-понятійного апарату цієї наукової концепції і обов'язково має враховувати методологічні засади цього процесу та перспективи розроблення, впровадження інноваційних криміналістичних продуктів та застосування криміналістичних інновацій у правозастосовній діяльності. При розробленні та формуванні основних понять та категорій цієї криміналістичної теорії має застосовуватися комплексний підхід, який включає систему загальнонаукових та спеціально-наукових методів наукового пізнання, а також наукові положення загальної теорії криміналістики. Врахування таких

положень та різних аспектів при формуванні наукового розуміння основних понять та категорій цієї наукової концепції мають базуватися на системно-структурному, технологічному, діяльністному, функціональному підходах, які є методологічним фундаментом для створення передумов формування окремої криміналістичної теорії – криміналістичної інноватики. Оперування такими підходами при формуванні концепції криміналістичних інновацій може стати новою парадигмою криміналістичної науки, здатною підняти на більш високий теоретико-методологічний рівень проведення досліджень у цій царині знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Аверьянова Т. В. Инновации в криминалистике и судебной экспертизе. Уголовно-процессуальные и криминалистические проблемы борьбы с преступностью: всерос. науч.-прак. конф. Орел: Орловский юрид. ин-т МВД России им. В. В. Лукьянова, 2015. С. 11–16.
- [2] Шепітько В. Ю. Інновації в криміналістиці та їх впровадження в діяльність органів досудового слідства / В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, Г. К. Авдєєва. Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. 2011. №21. С. 39–45.
- [3] Аверьянова Т. В. Криминалистика: учеб. для вузов / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов [та ін.]. Москва: НОРМА (НОРМА–ИНФРА М), 1999. 971 с.
- [4] Cherniavskiy S. Investigation of crimes of an international character / S. Cherniavskiy, V. Ortynskiy, I. Rohatiuk [et al]. Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues. 2019. Vol. 22, No. 5. P. 1–6.
- [5] Шепітько В. Ю. Проблеми оптимізації науково-технічного забезпечення слідчої діяльності в умовах змагального кримінального провадження: матеріали наук. конф. за результатами роботи фахівців НДІ інституту вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України за фонд. темами у 2018 р. / Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса. Харків: Право, 2019. С. 144–147.
- [6] Yaroshenko O. M. Professional development of employees as the way to innovative country integration / O. M. Yaroshenko, N. M. Vapnyarchuk, Y. M. Burnyagina [et al.]. Journal of Advanced Research in Law and Economics. 2020. Vol. 11, No. 2. P. 683–695.
- [7] Kostenko R. V., Rudin A. Notion and meaning of evidence verification in criminal procedure. Journal of Advanced Research in Law and Economics. 2018. Vol. 9, No. 3. P. 1011–1017.
- [8] Shevchuk V. M. Criminalistic innovation: modern problems of formation and prospects for research. Perspectives of world science and education: abstracts of VIII International Scientific and Practical Conference. Osaka: CPN Publishing Group, 2020. P. 158–168.
- [9] Журавель В. А. Окремі вчення в структурі загальної теорії криміналістики. Теорія та практика суд. експертизи і криміналістики: зб. наук. пр. 2018. №18. С. 9–21.
- [10] Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред.: В. Т. Буцел]. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
- [11] Антонок Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л. Л. Антонок, А. М. Поручник, В. С. Савчук. Київ: КНЕУ, 2003. 394 с.
- [12] Kuchynska O. International cooperation in criminal proceedings involving assisted reproductive technologies / O. Kuchynska, O. Kashyntseva, Y. Tsyganyuk. Wiadomosci Lekarskie (Warsaw, Poland: 1960). 2019. Vol. 72, No. 12. P. 2531–2535.

- [13] Tomkina O. O., Yakovliev A. A. Issues of the modern constitutional process: the moral foundations of public authority (in the aspect of legal guarantees of democracy). *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2018. Vol. 9, No. 7. P. 2447–2453.
- [14] Атаманова Ю. Є. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави: монографія. Харків: Вид-во «ФІНН», 2008. 424 с.
- [15] Образцов В. А. К вопросу о парных категориях в криминалистике. *Lex Russica (Научные труды МГЮА)*. 2007. №4. С. 748–758.
- [16] Khalymon S. Forensic economic examination as a means of investigation and counteraction of economic crimes in East Europe (example of Ukraine) / S. Khalymon, V. Polovnikov, O. Kravchuk [et al.]. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22, No. 3. P. 1–13.
- [17] Drozd O. Y. Civil service pattern in Germany and Ukraine: a comparative aspect. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2017. Vol. 8, No. 5. P. 1503–1507.
- [18] Koilybayev M. T., Dilbarkhanova Z. R. On the specifics of studying organized crime at the present stage. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2020. Vol. 11, No. 3. P. 897–904.
- [19] Жижина М. В. Инновационное развитие криминалистики на современном этапе. *Lex Russika (Научные труды МГЮА)*. 2012. №1. С. 117–125.
- [20] Долженко Н. И., Таряник Д. К. Инновации в криминалистическом обеспечении раскрытия и расследования преступлений: некоторые проблемы внедрения и пути их решения. *Научный альманах*. 2017. №5-1. С. 272–277.
- [21] Нечаева Н. Б. К вопросу о новых инновационных криминалистических продуктах в расследовании преступлений. *Актуальные вопросы юриспруденции: сборник науч. трудов по итогам межд. науч.-практ. конф. Екатеринбург: Инновационный центр развития образования и науки, 2016. С. 132–134.*
- [22] Нечаева Н. Б. Инновации в криминалистике. *Ленинградский юридический журнал*. 2013. №2 (32). С. 158–165.
- [23] Voitsikhovskiy A. The legal mechanisms of ensuring regional cooperation in combatting crime within the framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine / A. Voitsikhovskiy, O. Bakumov, O. Ustymenko [et al.]. *Central European Journal of International and Security Studies*. 2019. Vol. 13, No. 1. P. 138–160.
- [24] Taran O., Sandul O. Issue of criminal liability for offences against critical infrastructure objects in nuclear industry. *Nuclear and Radiation Safety*. 2019. Vol. 3, No. 83. P. 58–67.
- [25] Motoryhina M. G. Legal regulation of cooperation in the field of forensic medical examination in criminal proceedings between Ukraine and the Republic of Poland / M. G. Motoryhina, I. L. Bepalko, V. V. Zuiev. *Wiadomosci Lekarskie (Warsaw, Poland: 1960)*. 2019. Vol. 72, No. 12. P. 2615–2619.
- [26] Shevchuk V. Methodology of criminalistics: Discussions, tendencies, prospects. *Criminalistics and Forensic science: Science, studies, practice: materials of the 15th international congress, (Kaunas, September 19-21, 2019)*. Vilnius: Forensic Science Center of Lithuania, Criminalistics Association of Lithuania, 2019. P. 29–44.
- [27] Lavruk V. V. Verification of social and economic determination of crime in Ukraine / V. V. Lavruk, H. V. Zaporozhets, O. V. Khomutenko [et al.]. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2018. Vol. 9, No. 7. P. 2363–2371.
- [28] Шепітько В. Ю., Авдєєва Г. К. Інновації в криміналістиці. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 20: Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія. Харків: Право, 2018. С. 337–338.

- [29] Shevchuk V. Criminalistic methodology and practical directoin of study. Scientific achievements of modern society: abstracts of the 4th International scientific and practical conference, (Liverpool, December 4-6, 2019). Liverpool: Cognum Publishing House, 2019. P. 932–939.
- [30] Barash Ye. Y. Issues related to increasing the upper limit of the criminal penalties for serious crimes: Social and legal research (on the example of Ukraine) / Ye. Y. Barash, A. O. Samosionok, O. P. Riabchenko [et al.]. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22, No. 3. P. 1–20.
- [31] Vilks A., Kipāne A. Cognitive aspects of criminal justice policy. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2018. Vol. 9, No. 5. P. 1798–1805.
- [32] Akimzhanov T. Theoretical and legal basis of conception of organized crime in Modern Era / T. Akimzhanov, R. Tleukhan, B. Smatlayev [et al.]. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2017. Vol. 20, No. 3. P. 1–8.

REFERENCES

- [1] Averyanova, T. V. (2015). Innovations in criminalistics and forensic expertise. In: *Criminal procedural and criminalistic problems of struggle against crime: materials of the all-Russian scientific and practical conference* (pp. 11-16). Orel: Lukyanov Orel Law Institute of the Ministry of the Interior of Russia.
- [2] Shepitko, V. Yu., Zhuravel, V. A., & Avdeeva, H. K. (2011). Innovations in criminalistics and their implementation in the activities of pre-trial investigation bodies. *Issues of Crime Prevention*, 21, 39-45.
- [3] Averyanova, T. V., Belkin, R. S., Korukhov, Yu.H., & Rossinskaya, E. R. (1999). *Criminalistics*. Moscow: Norma.
- [4] Cherniavskiy, S., Ortynskiy, V., Rohatiuk, I., Udalova, L., & Sirant, M. (2019). Investigation of crimes of an international character. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 22(5), 1-6.
- [5] Shepitko, V. Yu. (2019). Problems of optimization of scientific and technical support of investigative activities in the conditions of adversarial criminal proceedings. In: *Academician Stashis Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems National Academy of Law Sciences of Ukraine: materials of the scientific conference* (pp. 144-147). Kharkiv: Pravo.
- [6] Yaroshenko, O. M., Vapnyarchuk, N. M., Burnyagina, Y. M., Kozachok-Trush, N. V., & Mohilevskiy, L. V. (2020). Professional development of employees as the way to innovative country integration. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 11(2), 683-695.
- [7] Kostenko, R. V., & Rudin, A. (2018). Notion and meaning of evidence verification in criminal procedure. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 9(3), 1011-1017.
- [8] Shevchuk, V. M. (2020). Criminalistic innovation: modern problems of formation and prospects for research. In: *Perspectives of world science and education: abstracts of VIII International Scientific and Practical Conference* (pp. 158-168). Osaka: CPN Publishing Group.
- [9] Zhuravel, V. A. (2018). Individual students in the structure of the General theory of criminalistic. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 18, 9-21.
- [10] Busel, V. T. (2005). *Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language*. Kyiv; Irpin: Perun.

- [11] Antonyuk, L. L., Poruchnik, A. M., & Savchuk, V. S. (2003). *Innovations: theory, mechanism of elaboration and commercialization*. Kyiv: Kyiv National Economic University.
- [12] Kuchynska, O., Kashyntseva, O., & Tsyganyuk, Y. (2019). International cooperation in criminal proceedings involving assisted reproductive technologies. *Wiadomosci Lekarskie (Warsaw, Poland: 1960)*, 72(12), 2531-2535.
- [13] Tomkina, O. O., & Yakovliev, A. A. (2018). Issues of the modern constitutional process: the moral foundations of public authority (in the aspect of legal guarantees of democracy). *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 9(7), 2447-2453.
- [14] Atamanova, Ju. Ye. (2008). *Economic and legal support of innovation policy of the state*. Kharkiv: "FINN" Publishing House.
- [15] Obraztsov, V. A. (2007). On the question of paired categories in criminalistic. *Lex Russica (Scientific works: Kutafin Moscow State Law University)*, 4, 75.
- [16] Khalymon, S., Polovnikov, V., Kravchuk, O., Marushchak, O., & Strilets, O. (2019). Forensic economic examination as a means of investigation and counteraction of economic crimes in East Europe (example of Ukraine). *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 22(3), 1-13.
- [17] Drozd O. Y. (2017). Civil service pattern in Germany and Ukraine: A comparative aspect. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 8(5), 1503-1507.
- [18] Koilybayev, M. T., & Dilbarkhanova, Z. R. (2020). On the specifics of studying organized crime at the present stage. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 11(3), 897-904.
- [19] Zhizhina, M. V. (2012). Innovative development of criminalistics at the present stage. *Lex Russica (Scientific works: Kutafin Moscow State Law University)*, 1, 117-125.
- [20] Dolzhenko, N. I., & Taryanik, D. K. (2017). Innovations in criminalistic support of crime detection and investigation: Some problems of implementation and ways to solve them. *Scientific Almanac*, 5-1, 272-277.
- [21] Nechaeva, N. B. (2016). On the issue of new innovative criminalistics products in the investigation of crimes. In: *Current issues of jurisprudence* (pp. 132-134). Yekaterinburg: Innovation Center for the Development of Education and Science.
- [22] Nechaeva, N. B. (2013). Innovations in criminalistics. *Leningradskiy Juridical Journal*, 2(32), 158-159.
- [23] Voitsikhovskiy, A., Bakumov, O., Ustyomenko, O., & Marchuk, M. (2019). The legal mechanisms of ensuring regional cooperation in combatting crime within the framework of the Council of Europe: Experience of Ukraine. *Central European Journal of International and Security Studies*, 13(1), 138-160.
- [24] Taran, O., & Sandul, O. (2019). Issue of criminal liability for offences against critical infrastructure objects in nuclear industry. *Nuclear and Radiation Safety*, 3(83), 58-67.
- [25] Motoryhina, M. G., Bepalko, I. L., & Zuiev, V. V. (2019). Legal regulation of cooperation in the field of forensic medical examination in criminal proceedings between Ukraine and the Republic of Poland. *Wiadomosci Lekarskie (Warsaw, Poland: 1960)*, 72(12), 2615-2619.
- [26] Shevchuk, V. (2019). Methodology of criminalistics: Discussions, tendencies, prospects. *Criminalistics and Forensic science: Science, studies, practice: materials of the 15th international congress* (pp. 29-44). Vilnius: Forensic Science Center of Lithuania, Criminalistics Association of Lithuania.
- [27] Lavruk, V. V., Zaporozhets, H. V., Khomutenko, O. V., Dudchenko, A. Yu., Demidova, E. E. (2018). Verification of social and economic determination of crime in Ukraine. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 9(7), 2363-2371.

- [28] Shepitko, V. Yu., & Avdeeva, H. K. (2018). Innovation in criminalistics. In: V. Yu. Shepitko (Ed.), *Major Ukrainian legal encyclopedia: in 20 volumes* (pp. 337-338). Kharkiv: Pravo.
- [29] Shevchuk, V. (2019). Criminalistic methodology and practical directoin of study. In: *Scientific achievements of modern society: abstracts of the 4th International scientific and practical conference* (pp. 932-939). Liverpool: Cognum Publishing House.
- [30] Barash, Ye. Y., Samosionok, A. O., Riabchenko, O. P., Zarubei, V. V., & Minchenko, S. I. (2019). Issues related to increasing the upper limit of the criminal penalties for serious crimes: Social and legal research (on the example of Ukraine). *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 22(3), 1-20.
- [31] Vilks, A., & Kipāne, A. (2018). Cognitive aspects of criminal justice policy. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 9(5), 1798-1805.
- [32] Akimzhanov, T., Tleukhan, R., Smatlayev, B., Kairzhanova, S., & Irubayeva, A. (2017). Theoretical and legal basis of conception of organized crime in Modern Era. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 20(3), 1-8.

Віктор Михайлович Шевчук

Доктор юридичних наук, професор

Кафедра криміналістики

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

61024, вул. Пушкінська, 77, Харків, Україна

Viktor M. Shevchuk

Doctor of Law, Professor of Criminalistics

Professor

Department of Criminalistics

Yaroslav Mudryi National Law University

61024, 77 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine

Стаття надійшла / Submitted: 14/05/2020

Доопрацьовано / Revised: 18/06/2020

Схвалено до друку / Accepted: 30/06/2020